

VALORI ALE TEATRULUI ROMANESC

Leopoldina Bălănuță:

*„Să crezi
într-adevăr
că nu poți trăi
altfel...”*

La masa rotundă și albă, stăm față în față, amîndouă cu ochelarii pe nas, dornice de o spontană, reală comunicare. Dintr-un ungher luminos, ne veghează portretele ei un profil adolescentin și un altul, minunat — oval perfect de senină madonă, care, lingă obraz, în podul palmei, ține un minuscul arlechin.

Ceva nedeslușit, tainic, face să te simți foarte aproape și totuși departe de sufletu-i generos, de inima-i caldă, care a zămislit atîtea personaje de neuitat...

Asemuită cîndva cu însăși Thalia...

— În viața de toate zilele apăreți de un calm imperturbabil, de o gentilețe dezarmantă. Pe scenă v-am văzut în chip de ingenuă contemporană, blîndă și modestă, în Prima întîlnire, simplă, de un altruism fără limite, vulnerabilă, mindră, în Doi pe un balansoar ; distinsă, de o feminitate rafinată, în Maria Sinești din Jocul ielelor. Alte ipostaze dramatice lasă însă să se bănuiască un extraordinar clocot temperamental ori o duritate de oțel. Cum sînteți, de fapt ?

— Reținută. Egală cu mine însămi. Nu prea-mi ies din fire, Cînd mă enervez, „muțesc” — cum e mai rău. Prietenii mei

Chipul senin al începutului de drum — alături de un prieten neuitat, Mihai Dogaru, în Prima întâlnire de Tatiana Sitina

Cu Victor Rebengiuc în Doi pe un balcon de William Gibson — primul rol de suflet, primul succes răsunător

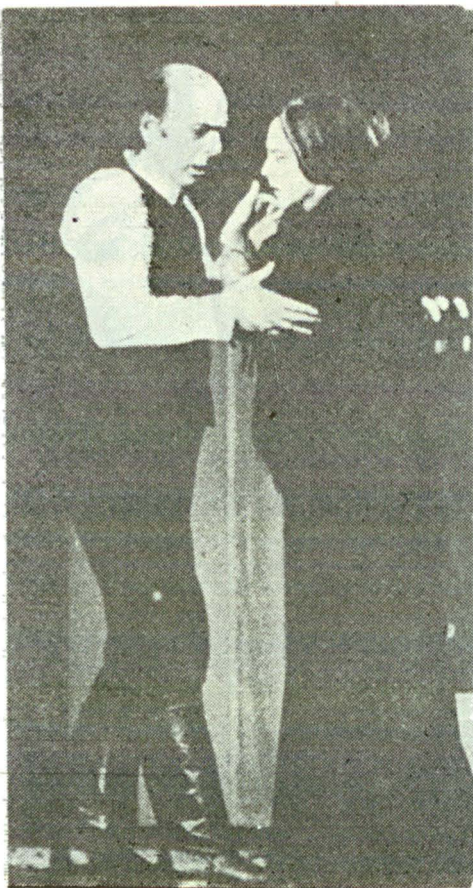
Fișă provizorie

Aase — *Peer Gynt* de H. Ibsen (1957); Veta — *O noapte furtunoasă* de I. L. Caragiale (1957); Doamna Higgins — *Pygmalion* de G. B. Shaw (1958); Duky — *Arborele genealogic* de Luția Demetrius (1958); Valea Kalitina — *Prima întâlnire* de Tatiana Sitina (1959); Jana Mincu — *De n-ar fi iubirile...* de Dorel Dorian (1963); Gittel — *Doi pe un balcon* de W. Gibson (1965); Maria Sinești — *Jocul ielelor* de Camil Petrescu (1966); Lia — *Iertarea* de Ion Băieșu (1967); Annie Sullivan — *Fata care a făcut o minune* de W. Gibson (1968); Antigona — de Sofocle (1969); Veronica Micle — *Eminescu și Veronica* de Eugenia Busuiocanu (1970); Holga — *După cădere* de Arthur Miller (1972); Katerina — *Furtuna* de A. N. Ostrovski (1973); Irina — *Matca* de Marin Sorescu (1974); Alexandra — *Răspîntia cea mare* de V. I. Popa (1974); Gina Ekdal — *Rața sălbatică* de H. Ibsen (1976); Sonia — *Unchtul Vania* de A. P. Cehov (1978); Constance — *Nebuna din Chaillot* de Jean Giraudoux (1978); Femeia cu ouă — *Nu sînt Turnul Eiffel* de Ecaterina Oproiu (1979); Profesoara — *Lecția de engleză* de Natașa Tanska (1980); Victoria — *Evul mediu întîmplător* de Romulus Guga (1980); Magda Mărculescu — *Un pahar cu sifon* de Paul Everac (1980); Marghioala — *Ca frunza dudului* de D. R. Popescu (1982); Regina Margareta — *Ivona, principesa Burgundiei* (1983).

Autentică, sensibilă eroină camilpetrească intr-o prestigioasă montare cu Jocul ielelor

În compania unui partener redutabil, Ionescu Gion, ingemănind asprimea și blindețea, intransigența și toleranța — Răspintia cea mare de Victor Ion Popa

Fanatică în eroare, inflexibilă în vanitate, Lia din Iertarea de Ion Băieșu deschide galeria eroinelor detestate și detestabile

doctori mă și sfătuiesc țipă, strigă, nu ține în tine supărarea, e otravă pentru organism...

Am avut eu și momente de furie. Rare. M-au atacat o dată niște derbedei. Locuiam undeva la marginea unui cartier nou, care se învecina cu un cîmp. Ieșisem să bat niște perne. Și i-am văzut cum se apropie. Era ca în **West Side Story**. Am hotărît atunci să mă apăr cu orice preț, și am început să-i lovesc cu bătătorul. Am dat, am dat cu sete, și malacii au fugit îngroziți.

Mă descarc rar, foarte rar... Cîteodată îmi pare rău că sînt așa. Chiar îi și spun mamei: „Mai fă-mă o dată. / De ce, draga mamei? De ce vrei tu să te mai fac o dată? / Mai fă-mă o dată și alcătuiește-mă altfel!“... Am noroc cu Mitică, soțul meu, „domnul Popescu“ (rostește cu mualită tandrețe), el e o fire mai tonică, mai expansivă...

— Această frînă lăuntrică, acest autocontrol (care, în paranteză fie spus, este apanajul omului profund civilizat), nu reprezintă totuși o îngrădire pentru actor, care prin definiție este un extrovertit, o natură histrionică?

— Linia de demarcație între firea omului și condiția sa de actor e în unele privințe riguroasă și în altele se șterge cu totul. Când ești personajul, ai firea lui. Cum, într-adevăr, actorul are privilegiul de a călători prin multe, foarte multe destine, sigur că uneori faci confuzii, nu numai în vis, acel spațiu obscur al existenței noastre... Granița dintre real și ireal dispare — și prietenul se confundă cu partenerul și chiar cu personajul... replica, nu mai știi cui îi aparține... Constat câteodată cu uimire că, printr-un înconștient proces de dedublare, ajung să mă privesc critic sau să mă admir... E foarte bogată viața noastră. Pentru mine, forța motrice, acel impuls care-mi îngăduie să ies din mine, e nevoia de comunicare. Am obiceiul, pentru recitaluri (și au fost multe, nu numai **Mășterul Manole** sau **O parte dintr-o pasăre**, cele de la Ateneu, din țară sau acum, de curind, la întâlnirile muzicale ale Teatrului Mic), să memorez textele, fie că sînt poezie sau proză, pentru că vreau să fiu liberă să-l privesc pe spectator în ochi. Acest contact mi-e necesar ! Așa cum simt nevoia, din cînd în cînd, să stau de vorbă cu mine însămi, și-atunci mă însingurez o vreme. Lucrul acesta mă ajută foarte mult, îmi reface puterile. Cred că așa va fi pînă în penultima secundă... Teatrul, arta așa care renaște și moare odată cu noi în fiecare seară, ascunde o imensă frumusețe, dar și obligă la o combustie istovitoare.

— **Mereu de la început, și mereu altfel...**

— Existența ne este foarte plină. La personaje, deosebirile și nu similitudinile sînt fascinante. Caut totdeauna să le diferențiez cît mai mult... Sigur, am roluri de suflet, dar și altele, cărora le port sentimente potrivnice. De exemplu, în momentul de față mă preocupă o eroină cehoviană, Natașa din **Trei surori**, un personaj pe care îl detest. Din acest punct de vedere, o așez alături de alte cîteva pe care le urăsc tocmai fiindcă ele sînt minate de o teribilă ură față de oameni. Așa era Lia, eroina lui Băieșu, care, vinovată de nefericirea apropielului, vrea să-i facă bine cu de-a sila. Sau Margareta, regina fanatică din piesa lui Gombrowicz...

— **Înțeleg că instituții o cenzură morală severă asupra personajului. Dar spectacolul este o creație colectivă, în care se însumează și se armonizează atitudini diferite, care totodată își caută expresia. Cum se materializează contradicțiile procesului intim**

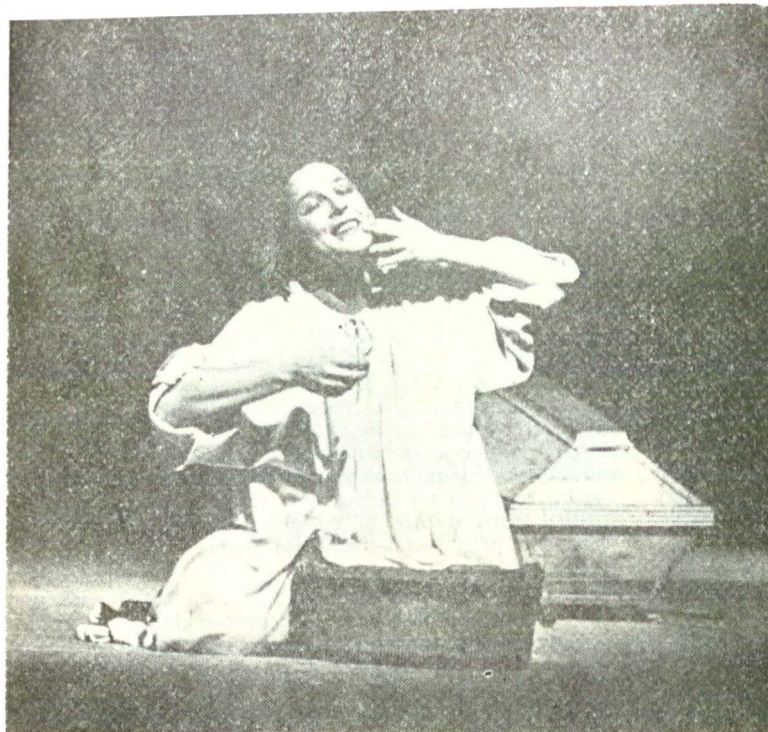
de elaborare și cum pot fi ele depășite prin consens ?

— Fiindcă vorbeam despre Ivona — o montare care ne-a solicitat intens — să încerc să răspund acestei prea vaste întrebări cu o secvență sugestivă de la o repetiție. Nu știam cum să-i facem intrarea în scenă plăindei eroine. Și deodată Cătălina a zis : „E ca un miel adus în arenă !” Și am avut instantaneu și **ideea și imaginea**. Cînd scapără o asemenea scînteie, nu mai e nevoie de multe cuvinte. Dar Cătălina Buzoianu este o mare regizoare, are o energie extraordinară, o duritate aproape masculină, o minte ascuțită, bîntuie de fantasmele imaginației, intuiții formidabile și capacitate de vizualizare prin semne teatrale foarte moderne.

— **În colaborarea interpret-regizor, soluția creatoare vine uneori și din partea interpretului...**

— Bineînțeles. Mari regizori sînt cei care știu deopotrivă să asculte. Analizînd natura personajelor cehoviene, pornind de la condiția de servitorii, pe care Vania și Sonia o acceptă cu trufașă indolență, am propus în spectacolul Teatrului Mic cu **Unchiul Vania** soluția din final (foarte controversată, de altfel), cînd eroina, debîtîndu-și monologul de un iluzoriu optimism, încearcă să șteargă urmele celor ce au terfelit, au maculat meschinul, liniștitul lor refugiu... Dialectica lășității aveam să o detaliez și prin intermediul Victoriei, Femeia resemnată din **Evul mediu întimplător**, un spectacol la care am lucrat cu toții foarte mult, cu mare interes. Textul era dispersat, dar replicile, chiar dacă nu totdeauna cu funcționalitate dramatică, pline de semnificații profunde... De curind am început repetițiile și la **Amurgul burghez** ; tema — obsedantă la Romulus Guga — este opresiunea care impune sacrificiul uman ca regulă a jocului supraviețuirii. După ce am văzut un film care panorama imaginea anului 1985 pe glob, un montaj în care sublimul stă alături cu barbaria într-o dezordine apocaliptică, am încercat să ascult Bach. Nu am reușit. Starea aceasta m-a făcut să înțeleg mai bine concepția regizorală a lui Dan Pița, care își propune să releve excepționala corespondență a acestei piese cu probleme acute ale lumii contemporane. Implicarea noastră într-un demers creator de acest fel nu poate fi decît totală.

— **În viața actorului, asemenea clipe de tulburare alternează cu lungi perioade în care starea de creație se confruntă cu cotidianul meseriei. Dumnea-**

Surizind vieții de dincolo de moarte — Irina în Matca lui Marin Sorescu

Inefabil amalgam de cinism și altruism — Sonia din Unchiul Vania de Cehov

Caustică schiță caricaturală într-un portret de grup — cu Olga Tudorache, Tatiana Iekel și Rodica Tapalagă, „nebunele” din Chaillot ale lui Jean Giraudoux

voastră ați jucat timp de șapte ani în
 Doi pe un balanșoar de William Gibson,
 Paharul cu sifon de Paul Everac
 ține ațișul din 1980... Trebuie să fie
 destul de dificil să apară de sute de
 ori în aceeași ipostază. Cum pot fi
 evitate oboșala, plictisul, rutina ?

— O dată măcar dacă am reușit să
 ating lumea personajului, rămân cu el
 acolo, ca și cum am fi săpați în piatră.
 Aproape că nu mai pot ieși... Efortul
 nu-l fac atât ca să ajung la personaj sau
 să-l interpretez pentru a suta oară, cât
 să flu el. Mai greu, cel mai greu însă
 este când vîi spre tine, înapoi. E chiar
 groaznic. Și în asta constă — cred —
 condiția tragică a actorului. Să te întorci
 la tine... Mai întîii simți o scurtă bucurie,
 ca la o naștere, apoi o sfîrșeală infinită...

— **Ce fel de roluri vă interesează ?**
Ce gen de personaje vă atrag ?

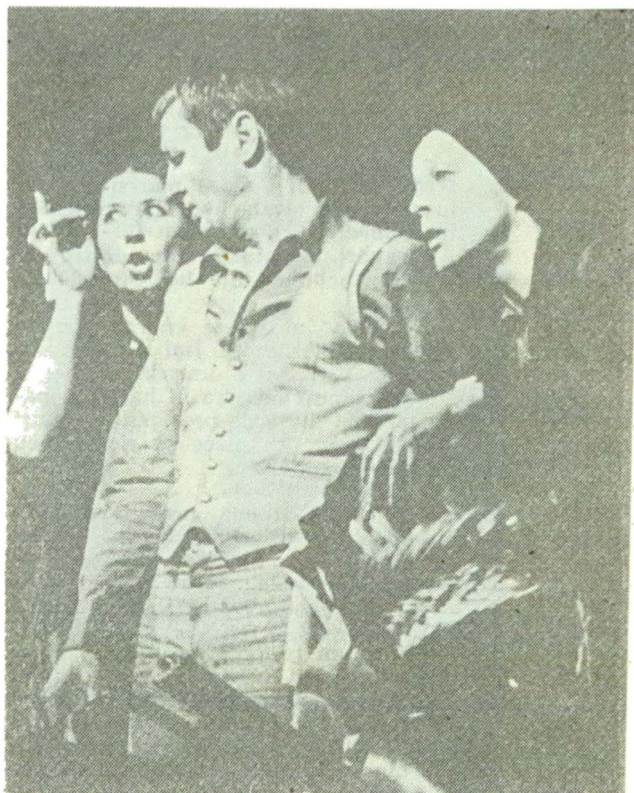
— Roluri anume nu mi-am dorit. Cred
 că asta ar fi o prejudecată. M-a interesat
 să mi se propună. E chiar pasionant
 să afli ce vede altcineva în tine, să descoperi
 ce ți se potrivește, proiecția ta în
 mintea, în sufletul altcuiva. Mi s-a părut
 mult mai captivant... Și pentru asta le
 mulțumesc colegilor mei, celor alături de
 care exist pe scîndura scenei, regizorilor
 care m-au iubit și cu care am colaborat...
 Chiar dacă n-am abordat cît aș fi vrut
 marele repertoriu, am o ascunsă mîndrie:
 faptul că în viața mea artistică am izbindit
 prin piesa românească... Joc de cîțiva
 ani un personaj, pe cît de lăbil pe atît
 de interesant și pe care nu pot spune că
 nu-l iubesc, în piesa lui D.R. Popescu **Ca
 frunza dudului...**, a cărei premieră absolută
 teatrul nostru a realizat-o... Pentru mine,
 Irina din **Matca** lui Marin Sorescu n-a
 fost mai prejos de Antigona lui Sofocle.
 În relația mea cu personajul acesta, reciprocitatea
 a fost perfectă : mi-a dat și i-am dat.
 Succesul de la Varșovia pe scena
 Teatrului Națiunilor stă mărturie :
 dincolo de bariera limbii, spectatorii
 aceia străini au înțeles că e vorba despre
 o experiență existențială consumată la limita
 superloară a omenescului. M-am identificat
 într-atît cu eroina încît am avut de suferit
 și fizic. În general, iubesc ceea ce reușește
 să mă definească. De asta probabil apelez
 la poezie, unde pot să-mi aleg singură
 textele, în perspectiva unei comuniuni ideale
 cu publicul, partenerul cel mai generos, dar și
 cel mai sever...

— „Ceea ce reușește să vă definească”
 nu e ușor de închis într-o formulă.
 Sînteți prin excelență o tragediană —
 trăire incandescentă, ținută malestuoasă,
 privire limpede, glas

O parte dintr-o pasăre **Poezia și Muzica, laclaltă. Cu Anda Călugăreanu**

Carmen Galin și Ștefan Iordache, în musicalul Nu sînt Turnul Eiffel de Ecaterina Oproiu

Un strigăt mut, lenta degradare a sentimentului de umanitate — în Evul mediu întimplător de Romulus Guga, Femeia resemnată purtind, în deridere parcă, numele de Victoria. Cu Jean Lorin Florescu

Fanteze ale orgoliului demential, regina Margareta și regele Ignatius (Mitică Popescu), secondati de Șambelan (Florin Călinescu) în Ivona, principesa Burgundiei de Witold Gombrowicz

ferm, modulat. Cu atit mai surprinzătoare apare strălucirea dumnevoastră în comedie: zglobia Lucsiță a lui Alecsandri, Constance, una dintre celebrele „nebune” ale lui Giraudoux...

— Comedia îmi place enorm. Joc cu o bucurie extraordinară. Îmi și face foarte bine. Satisfacția e imensă și merită efortul, căci nu-i ușor să ai haz. Din păcate, am avut parte de prea puține roluri comice. Grozav îmi place să rid, rid cu o poftă nebună !

— **Femeia cu ouă, personajul acela insolit din musicalul Nu sînt Turnul Eiffel, nu ar fi putut să-și părăsească uneori funcția simbolică și să cînte, să danseze alături de ceilalți ?**

— Chiar am propus lucrul ăsta ; Ecaterrinei Oproiu îi plăcuse ideea, dar nu știu cum s-a întimplat că pînă la urmă nu s-a mai făcut nimic, și am rămas într-un colț să privesc ; dar și așa m-am simțit bine. Un rol de comedie e un veritabil tonic. La televiziune, regizorului

Sergiu Ionescu, lui Tudor Vornicu și lui Octavian Sava, inspirați de folia protagonistelor lui Giraudoux, le-a venit ideea să adapteze schița lui Brăescu **Carré de dame**. Cum una din actrițele distribuite se săturase de compoziții de vîrstă, am spus că am să încerc să joc eu toate cele patru roluri. M-am dus acasă — mi-a fost rușine să repet în studio, și de Mitică mă ascundeam — și-am început să le închipui niște biografii, niște ticuri, una mai cu ifose, alta mai toantă, cealaltă mai pură. (Rizind, imitîndu-se singură cu un sol de candoare proprie doar ei, actrița redevine pentru cîteva clipe copila din tablou...) M-a ajutat foarte tare și Tomiță de la machiaj. La filmare — o zi pentru fiecare personaj — echipa s-a distrat grozav, se jucau și ei și îmi făceau toate hațfurile...

— **Vi s-a întimplat adesea să izbuțiți așa, ușor, fără trudă ?**

— Nu. Dimpotrivă. De la început chiar a trebuit să mă zbat. Am dat examenul de admitere în institut de patru ori. Dă-

„Predind” despre viață, despre artă — profesoara din Lecția de engleză de Natașa Tanska (cu Rodica Negrea)

Incitînd la tulburătoare procese de conștiință — Magda Mărculescu din Un pahar cu sifon de Paul Everac (și partenerul ei, Nicolae Dinică)

deam simultan și la teatru și la cinematografie. Luam note maxime, dar nu eram admisă.. Pînă cînd mi-am luat inima-n dinți și, deși începuseră cursurile, m-am dus la decan. L-am rugat să mă primească... I-am propus să facem un legămînt secret : dacă obțin numai note de zece, să pot rămîne.. Și am luat numai zece...

— S-ar fi putut oare întîmpla să nu deveniți actriță ?

— Știu eu ? Într-o zi, mama m-a luat cu ea la teatru. Atunci l-am văzut pe Manolescu în *Moartea civilă*. Nu-mi mai amintesc despre ce era vorba, dar mi-a rămas întipărit pe retină, și nu doar în suflet, el, Actorul. Impactul a fost formidabil. Marea mea iubire pentru cuvînt a început din copilărie. Pentru cuvîntul rostit, pentru cuvîntul citit sau ascultat... Intuisem ceva din forța verbului. Dar trebuie mai întîi să înveți. Totul pe lume se învață. Și muzica, și teatrul. Trebuie perseverat pînă cînd ajungi să-ți fie absolut necesare... Primul dascăl mi-a fost Marietta Sadova, un mare om de cultură,

Între teluric și celest, la limita dintre violență și ispășire — eroina lui D. R. Popescu din Ca frunza dudului (cu Papil Panduru)

un mare pedagog, care reușea să stabilească în jurul ei o atmosferă propice creației... Pentru cei ce-și fac ucenicia, e hotărât cu cine învață. Pe vremea aceea, pe culoarele institutului treceau încă Aura Buzescu, Beate Fredanov, Bălățeanu, Vraca... Am avut și colegi foarte buni Florin Piersic, Cosma Brașoveanu. Ica Matache, Lucia Mara... Un gust amar — totuși — mi-au lăsat acei ani. Purtam cu mine un fel de sentiment al dezrădăcinării, nostalgia locurilor natale. Am fost și foarte bolnavă. Eram însă tânără și entuziastă...

— **Astăzi, maeștrii sinteți dumneavoastră, actorii generației dumneavoastră. De altfel, ați fost și profesoară la înștit, nu ?**

— În 1975, scurt timp. Pentru că repede și într-un chip destul de brutal, mi-am dat seama că mare responsabilitate apasă pe umerii unui dascăl. Am plecat de teamă că, într-o bună zi, nu voi putea să răspund la o întrebare pusă de un student.

— **Marii actori, actorii adevărați, oricum fac „școală”. Fiecare creație deosebită poate fi o temă de studiu.**

— Mie îmi place grozav să fiu spectatoare. Fie din culise — la spectacolele mele, fie din stal — la cele ale colegilor. În studenție alergam direct de la cursuri să-i văd pe actorii Teatrului „Bulandra”; când am devenit actriță, n-am încetat să merg să-i văd pe Gina Patrichi, George Constantin, Victor Rebengiuc, Ion Caramitru. Am învățat mult de la ei. Vrînd, nevrînd, se apropie clipa bilanțului...

— **De ce vă grăbiți să trageți linie și să faceți totalul ? Aproape fiecare stagiune vă aduce cite un mare succes, alte roluri se profilează în orizontul dramaturgiei...**

— Poate. Dar există cei șapte ani de la început și cei șapte ani de la sfîrșit... Nu știu care contează mai mult. Aș fi vrut să-mi fie anii ultimi mai plini, mai deplini... (Tăcere. Gestul grațios cu palma întoarsă spre bărbie se repetă.) Dar poate că nu din cauza asta sînt acum tristă...

— **Neîmpăcarea cu sine, starea asta de sfîntă nemulțumire, nevoia de a vă pune singură întrebări, nu înseamnă mai degrabă că treceți prin una din acele dramatice întâlniri cu dumneavoastră înșivă, din care vă înloarceți întărită ?**

— În 1959, debutam în București la Teatrul Tineretului — actualul Teatru Mic, într-o piesă cu titlu parcă predestinat **Prima întîlnire**. De atunci, am rămas credincioasă acestui colectiv... Cum experiența, cu atît mai puțin obișnuința, nu trebuie să se transforme în comoditate profesională, actorul e bine să fie mereu asemenea unei coli albe, disponibil la orice fel de solicitare... În meseria noastră e nevoie de multă umilință ; umilință și respect în fața textului. Orgoliul personal să nu fie mai puternic decît dorința de a reuși. Împreună... Mai tinerii regizori ai teatrului nostru, Silviu Purcărete și Cristian Hadji-Culea, sînt personalități puternice, distincte, cu o solidă cultură. Ceea ce li unește este o excepțională sensibilitate și faptul că sînt oameni de o mare finețe sufletească. Noi, în Teatrul Mic, ne împăcăm bine, și lucrul acesta reconfortant e esențial. Eu sînt fericită cînd am alături un partener bun, căruia să-i simt sufletul deschis. E aproape o anomalie ca talentul să nu fie generos...

— **Totdeauna v-am suspectat că și scrieți...**

— Dacă scriu ?... Nu. Deși, cîndva... Mi-am găsit vechile caiete. Unele pagini sînt surprinzătoare. Puține de tot. Aveam doar zece-unsprezece ani. Pasiunea pentru teatru a fost mai puternică. Mai tîrziu, cînd nu voi mai juca, poate am să încep să scriu. Dacă am să văd că trebuie neapărat să exprim ceea ce simt, ceea ce trăiesc... Deocamdată nu pot să fac două lucruri deodată. Nici o formă de artă nu poate fi un hobby. Trebuie să crezi într-adevăr că nu poți trăi altfel... Aparent (dar numai aparent) fără nici o legătură cu ceea ce am spus pînă acum, hai să încheiem această întîlnire cu versurile lui Nichita Stănescu

„Nici o diferență nu este între inima mea și inima ta !

Nici o diferență nu este între ochiul meu și ochiul tău !

Dar nu-i așa că la mine este toamnă și la tine este primăvară ?

Nu-i așa, nu-i așa, nu-i așa ?”

**Convorbire realizată de
Irina COROIU**